

4

DEŇ NENAKUPOVANIA

POSLEDNÝ TÝŽDEŇ

Keď sa pripravujete na nejakú závažnú zmenu vo svojom živote, realita vás zvyčajne nedostihne skôr ako pár týždňov vopred. Potom začnete premýšľať o tom, ako to naozaj ovplyvní váš život, prečo ste sa, dočerta, rozhodli postaviť sami seba do takej pozície, a príležitostne (nevyhnutne) sa pýtate sami seba, či by sa z toho nedalo nejako vycúvať.

Takto som sa cítil len vo chvíľach absolútneho vyčerpania. Rozhodol som sa začať svoj rok bez peňazí zinscenovaním bezplatnej hostiny „Food for Free Freeconomy Feast“ v Bristole. Mojm cieľom bolo pripraviť zdarma kompletne jedlo s tromi chodmi iba z vyhodeneho a nájdeného jedla, a to pre čo najviac ľudí. Problém bol, že som už aj tak bol v dosť veľkom časovom strese kvôli všetkému ostatnému, čo som pred zahájením

DEŇ NENAKUPOVANIA

roka musel stihnúť. A zrazu sa rozhodnem pustiť sa hneď na začiatku do mamutej úlohy; urobiť si niečo, čo bude už tak dosť náročným dňom, ešte oveľa zložitejším. Tiež som sa rozhodol, že by bolo dobré začať žiť životom bez peňazí o týždeň skôr, dopriať si luxus skúšobného chodu, s predstavou, že do Dňa nenakupovania si budem môcť doplniť všetky požiadavky na infraštruktúru, ktoré som možno prehliadol.

Vyšlo najavo, že to ani zďaleka nebol dobrý nápad. Ten týždeň som mal v meste toľko vybavovania, že žitie pomalého vidieckeho života bolo úplne nemožné. Skúšobný pokus som zanechal presne po dvoch dňoch a dúfal som, že som neprehliadol nič príliš dôležité. Rozhodol som sa zostať po zvyšok týždňa s Claire v meste, aby som s ňou ešte mohol stráviť trochu času za normálnych okolností, čo mi pripadalo obzvlášť dôležité, pretože sme spolu chodili ešte len pár týždňov. Stráviť pár dní v meste bol, naopak, dobrý nápad; dalo mi to trochu času navyše, sňalo to zo mňa časť tlaku a dalo mi šancu dohnať seba samého. Cítil som v kostiach, že ohromnosť roka, ktorý je predo mnou, mi ďalšie také šance čoskoro takmer znemožní. Práve v tej chvíli som začal naozaj pociťovať obrovský tlak a objavili sa aj chvíle, kedy som naozaj premýšľal, že to zabalím a budem žiť normálne, tráviť čas s priateľmi, chodiť s nimi na pivo, jazdiť na výlety a možno si tu a tam doprajem aj trochu toho odpočinku.

Prípravy na hostinu pokračovali celkom dobre. Získal som sto kilogramov zeleniny určenej na kompostovanie od miestneho veľkoobchodníka s organickou produkciou. Nemali sme ale tušenie, koľko ľudí príde, a vzhľadom na to, že sme sa chystali ponúknuť jedlo zadarmo, uvarené šéfkuchármi ako Fergus, bolo dosť možné, že akcia pritiahne veľké množstvo ľudí. Potrebovali sme toho oveľa viac.

Večer 27. novembra som bol duševne celkom vyčerpaný. Chcel som, aby ten rok už konečne začal a ja som sa vrátil späť k normálnemu životu. Rozhodol som sa, že si ďalší deň dám voľno, budem si čítať a vybavím si pár rozpracovaných vecí. Hej, a dôjdem si na to posledné pivo.

BEZHOTOVOSTNÁ KOMUNIKÁCIA

Pred začiatkom svojho roka bez peňazí som čelil ťažkému rozhodovaniu; či používať alebo nepoužívať dva výrobky – ktoré by väčšina ľudí klasifikovala ako luxusné – finančne poháňanej industrializácie: mobilný telefón a prenosný počítač.

Bola to dilema. Keď sa rozhodnem nepoužiť nástroje, ktoré by mi umožnili komunikovať o svojom experimente so svetom, budem riskovať kritiku za to, že som utiekol, staral sa len o seba a žiadnym spôsobom neprispieval do spoločnosti. Tiež som ale vedel, že ak tieto veci použijem, budem zasa kritizovaný za to, že rečním o peniazoch a industrializácii prostredníctvom dvoch kúskov technológie, ktoré sa na oboje spoliehajú, čo sa dá považovať za veľmi pokrytecké. Rozhodol som sa ich však použiť. Ak ich používanie znamená, že môžem rozprávať čo i len jedinému človeku o živote bez peňazí, už to mi bude stať za všetky obvinenia z pokrytectva.

Komunikácia bez peňazí, samozrejme, nikdy nebude rovnako pohodlná ako s nimi, ale napriek tomu je určite stále možná. Komunikácia s ľuďmi, ktorí žijú v blízkosti nás, vždy bola a je zadarmo; chce to len zísť sa spolu. Zistil som, že je veľmi prínosné, že som nútený sa do tejto situácie vrátiť. Avšak pretože lacné cestovanie nám umožnilo mať rodinu a priateľov roztrúsených po celom svete, máme obrovskú potrebu technologickej komunikácie.

Pri e-maile existuje hneď niekoľko možností. Zvyčajne sa k nemu dostanete zadarmo v miestnej knižnici, čo je zároveň výborný spôsob, ako sa deliť s druhými o počítač. Ak máte vlastný počítač a prístup k internetu, môžete používať Skype (www.skype.com) k absolútne bezplatnému „telefonovaniu“ z počítača na počítač s kýmkoľvek po celom svete, kto má tiež Skype. Rad webových stránok (ako napríklad www.cbfsms.com) vám dovoľí tiež posilať zdarma textové správy, ale vyberajte opatrne; niektoré z nich účtujú služby tým, ktorí SMS dostanú, čo sa dá len ťažko považovať za správne.

DEŇ NENAKUPOVANIA

Na toto všetko ale potrebujete počítač. Keď viete, ako si ho zostaviť, ľahko zoženiete na Freecycle všetky súčiastky. Keď si postavíte hardware, môžete ako operačný systém používať Linux, bezplatný a open-source softvér, a OpenOffice pre potreby tabuľkového procesora, prezentácií a textových dokumentov. OpenOffice je kompatibilný so všetkými aplikáciami Microsoft Office. Linux má navyše tú výhodu, že je veľmi bezpečný, takže nemusíte vysoliť balík za drahý bezpečnostný a antivírusový softvér.

A keď sa ani to nepodarí, zožňte si dva hrnčeky, dlhočizný kus špagátu a ...

DEŇ NENAKUPOVANIA, 28. NOVEMBER 2008

Pretože som si slúbil deň voľna, konečne som sa začínal cítiť uvoľnenejšie a tešil som sa na deň, ktorý ma čakal. Predpokladal som, že môj rozvrh bude vyzeráť asi takto:

7.00 Prebudenie, dám si raňajky a niečo si prečítam.

9.00 Stretnutie s Fergusom. Prídeme jeho dodávkou na veľkoobchodný trh s potravinami a zistíme, či tam nenájdeme ešte nejakú vyhodенú zeleninu na hostinu.

11.00 Pôjdem do mesta, vytlačím letáky na hostinu a doplním si všetky infraštruktúrne záležitosti, ktoré budem ešte potrebovať.

13.00 Obed.

14.00 Vrátim sa do postele, zdriemnem si po jedle a niečo si prečítam.

17.30 Večera.

19.00 Schôdzka s priateľmi Chrisom a Suzie na pár drinkov na rozlúčku, skôr ako vyrazia na cestu okolo sveta po súši i po mori.

22.00 Posteľ.

22.01 Knižka.

22.02 Spánok.

Život sa však pravidelne oddáva svojmu otravnému návyku nenechať veci ísť podľa plánu. Namiesto toho, aby som najbizarnejší deň zo svojich tridsiatich rokov na tejto planéte strávil oddychom, nakoniec vyzeral asi takto:

7.00 Prebudenie.

7.35 Ďalšie prebudenie. Vypínam funkciu zdriemnutia na budíku. Trochu sa najem a niečo si prečítam.

9.00 Schôdzka s Fergusom. Zatiaľ to ide dobre.

9.30 Zisťujeme, že Fergusovi cez noc odišla autobatéria. Kruci. To nie je dobré. Krvný tlak stúpa, úzkosť rastie a potreba schovať sa v chatke v lesoch je čím ďalej silnejšia.

9.35 Zisťujeme, že nie je šanca, že sa nám podarí batériu dobiť a dostať sa na trh skôr, ako sa o jedenástej hodine zavrie.

9.50 Pretože trh sa otvorí zasa až zajtra o piatej hodine ráno, rozhodujeme sa, že to pre dnešok necháme a so 60 % potravín potrebných na hostinu počkáme do zajtrajšieho rána. Je to zrejme dosť riskantný postup. Som z toho mierne nervózny.

10.00 Vraciam sa ku Claire domov, aby som si prečítal e-mail.

10.15 Čítam si e-mail od novinárky, s ktorou som tento týždeň hovoril; píše, že jej článok vyšiel v *Irish Times*. Čítam si ho; je ku mne až príliš láskavý, ale mám skľučujúci pocit, že viem, čo príde ďalej.

10.20 Volajú mi z BBC Rádia Bristol a pýtajú sa, či by som mohol prísť na živý rozhovor zajtra ráno o ôsmej hodine. Hovorím „áno“, hoci viem, že ma zhruba v rovnakom čase ešte čaká hľadanie asi 150 kilogramov vyhodeného jedla, niekde. Uvedomujem si, že môj príbeh sa práve teraz pohybuje niekde po webovom kanáli BBC, takže odkladám knihu, ktorú som si plánoval prečítať.

DEŇ NENAKUPOVANIA

- 10.25 Telefón z BBC Breakfast News. Mohol by som prísť na ich rannú show? Hovorila, že mi zaplatia taxíky do Londýna a späť. Odpovedám, že volajú asi neskoro, takže mi ponúkajú, že pošlú jedno zo satelitných áut BBC Bristol a urobia so mnou rozhovor naživo. Namietam, že som sa už dohodol na rovnakú dobu s Rádiom Bristol; odpovedajú, že sa o to postarajú. Prečo chcú všetci hovoriť s niekým, kto zatiaľ ešte vôbec nič nedokázal?
- 10.30 Volá BBC Rádio Bristol, že môžem robiť rozhovor pre nich z toho istého satelitného auta.
- 10.35 Volá webový kanál South West kvôli ďalším podrobnostiam. To je zároveň dobrá aj zlá správa. Znamená to, že moje poslanstvo dostane v priebehu nasledujúcich dvoch dní veľa publicity; ale tiež, že budem v jednom kole.
- 10.40 Volá BBC Rádio Wales a žiada ma o rozhovor nasledujúce ráno. Pekné. Takže teraz mám urobiť tri rozhovory a zohnať do ôsmej hodiny 150 kíl zeleniny zdarma – prvé ráno svojho roka bez peňazí. Lenže rozhovory nikdy neodmietam, zvlášť živé, pretože každý z nich je príležitosťou rozšíriť moje poslanstvo.
- 10.45 Mój príbeh je už zrejme vo všetkých správach. Teraz ma zháňa Sky News. Chcu len pár slov pre svoju webovú stránku, ktorá sa často stáva zdrojom spravodajstva na domovskej stránke Yahoo. Ešteže Fergusonova dodávka nešla.
- 10.50 Začínam odpovedať na čo najviac e-mailov, ale pribúdajú rýchlejšie, ako dokážem písať.
- 10.55 Volá *Newstalk*, jedna z najväčších rozhlasových staníc v Írsku. Robím rozhovor. Trvá to asi desať minút.
- 11.05 Jedna novinárka z novín *The Independent* o mne chce napísať článok a volá, aby zistila viac. Jej reč nemá konca a Claire medzitým nepretržite vyzváňa telefón. Dať číslo News feed agentúre nebol najlepší nápad. Odpovedám novinárom, že už musím odísť.

- 11.15 Nieкто mi volá, že chce budúci týždeň natočiť krátky dokument pre kórejskú televíziu. Kórejci sú v poslednom desaťročí evidentne posadnutí peniazmi a myslia si, že by som predstavoval vhodný, podnetný príbeh pre ich divákov. Zrejme to urobia tak, že budem vyzeráť ako blázon, ale kývol som na to. Rozhodol som sa, že dnes, tak ako Danny Wallace (autor knihy *Yesman*), budem odpovedať na všetko „áno“ a čakať, kam ma to dovedie. Keby som mal nejaké peniaze, bol by to ideálny deň, kedy ma požiadať o ročnú bezúročnú pôžičku.
- 11.20 Volá mi Sky News Rádio kvôli predtočenému rozhovoru. Hovorím niečo o tom, že môj rok sa čo do extrémnosti len sotva vyrovná tomu, že všetky spravodajské médiá vlastnia dohromady tak málo ľudí. Mám však dojem, že tento môj výrok do rozhovoru nedajú.
- 11.25 Dostávam e-mail od literárnej agentúry, či už ma niekto zastupuje. To je ešte lepšie. Jedným z mojich cieľov je napísať o svojom roku knihu, ale ešte som nemal čas obzrieť sa po agentovi alebo vydavateľovi. Odpovedám slovami „áno, prosím“.
- 11.30 Volá BBC World Service. Chcú so mnou urobiť rozhovor dnes večer o jedenástej hodine. Mal som v pláne v tom čase spať. Avšak moja vášeň pre posolstvo, ktoré chcem dať svetu, spolu s mojím novým pravidlom „hovoriť áno“, ma núti... povedať áno.
- 11.40 Volá RTE Ireland. Mohol by som prísť na živý rozhovor o 12.15?
- 11.41 Na druhý telefón volá BBC Five Live. Poprosím ich, nech zavolajú o päť minút, že mám niekoho na druhej linke.
- 11.45 BBC Five Live volá znova. Áno, môžem.
- 12.05 Volá ITV a žiada ma o rozhovor v kaviarni, kde budeme zajtra variť. Áno, isteže môžem.
- 12.10 Batéria v mobilnom telefóne končí. Pripájam ho do zásuvky. Od zajtra to už nebude také jednoduché.
- 12.15 RTE Rádio 1, írsky verzia BBC, volá kvôli rozhovoru. Tento má byť pre zmenu vážnejšieho charakteru, takže sa lúčim s veľkou radosťou.

DEŇ NENAKUPOVANIA

- 12.30 Volá írsku stanicu i105-i107fm. Žiadajú o rozhovor o 15.20. Prijímam. Začínam byť unavený a vystresovaný. Už toho začína byť veľa, potrebujem pomoc.
- 12.40 Volá ďalšia stanica, Midwest FM. Chcú rozhovor tu a teraz. Áno. Otázky sú rovnaké ako pri väčšine ostatných rozhovorov, väčšinou triviality. Dostavuje sa ľahká frustrácia.
- 12.55 Prichádzajú mi textové správy od kamarátov z Írska, že ma videli v novinách a počuli ma v rádiu. Čo to, dočerta, robím? Zabudol som im o tom povedať. Ach.
- 13.15 Znova volá BBC Five Live. Ďalšia show; chcú, aby som urobil rozhovor plus naživo odpovedal na telefonické otázky poslucháčov o 21.30 večer Dňa nenakupovania. Áno, prečo nie, len som si myslel, že si sadnem na jedno pívko s kamarátmi po pohodovom dni trinástich hodín varenia a hostiteľstva.
- 13.30 Robím po telefóne rozhovor s Phantom FM. Mal som si kúpiť diktafón, nahráť sa, ako odpovedám na tie otázky, čo od všetkých dostávam, a potom im ich len púšťať.
- 13.40 Volá BBC World Service. Chcú ďalší rozhovor do iného programu. Je to o 17-tej hodine, ale potrebujú ma mať v štúdiu, ktoré je asi 6 km od Clairinho domu. Hovorím „bez problémov“, ale v skutočnosti to problém je. Som v strese. Už teraz som sa upísal k príliš mnohým záväzkom, pretože som chcel, aby moje poslanstvo dorazilo k čo najväčšiemu počtu ľudí. Viem, že to musím urobiť; len si nie som istý, či to zvládnem.
- 13.55 Volajú mi zo *Seoige*, programu o životnom štýle jednej írskej televízie. Chcú, aby som prišiel do Írska a porozprával o svojom roku a svojich myšlienkach tesne po Vianociach. To by pre mňa znamenalo letenku cez more a príležitosť hovoriť o filozofii, na ktorej sa zakladá môj experiment, pred Írmi, ktorí tak milujú peniaze.

BEZ PEŇAZÍ - CESTA Z FINANČNÉHO OTROCTVA

- 14.00–14.20 Volajú tri ďalšie malé miestne stanice kvôli rýchlym rozhovorom. Aj keď sa neprihovárajú miliónom ľudí, odpovedám „áno“, pretože spravodajcovia sú všetci veľmi milí a chápu a je to o niečo osobnejší zážitok.
- 14.25 Rýchly obed. Dostávam e-mail, že budem mať hodinovú reč na nedeľnej akcii Permaculture. Je pekné dostať upozornenie takýto dlhý čas vopred.
- 14.45 Spoločne s Claire vyrážame dodávkou skúsiť nájsť nejaké obilniny, určené na vyhodenie. Ideme do miestneho družstva s organickými potravinami. Dávajú nám dvadsať kíľ polenty, dvadsať kíľ pšeničných vločiek, tridsať kíľ ryže a desať kíľ kuskusu, to všetko po záruke. Veľký úspech.
- 15.20 Rozhovor s i105-i107fm zo sedadla spolujazdca, keď zároveň vyhľadávam nejaké ďalšie potraviny po záruke. Už ma unavuje počuť vlastný hlas, ako znova a znova opakuje to isté. Snažím sa znieť tak, ako by ma tie slová práve napadali, ale bojujem s tým. Už som dnes to isté a rovnakým spôsobom opakoval toľkokrát. Dúfam, že nezniem, ako že z toho nie som zvlášť nadšený, pretože to nie je pravda; len ma jednoducho otravujú stále tie isté otázky.
- 15.45 Vraciame sa do domu mojej priateľky, beriem si bicykel a idem do mesta.
- 16.15 Rýchlo nechávam vytlačiť letáky.
- 16.30 Naposledy na celý rok si kupujem niečo na jedenie.
- 16.45 Kupujem si knižku, kým je to ešte možné.
- 16.50 Idem na bicykli do štúdia BBC Bristol.
- 17.15 Robím rozhovor pre World Service. Milujem rozhovory s World Service – kladú ozajstné otázky a strácajú len minimum času na triviality. Škoda, že som nemohol celý deň robiť rozhovory len s nimi. Boli to prví ľudia, ktorí sa ma nespýtali, čo mi bude najviac chýbať.
- 17.50 Vydávam sa na cestu domov.

DEŇ NENAKUPOVANIA

- 18.05 Dostal som defekt na zadnom kolese presne uprostred bristolskej štvrti, ktorej synonymom sú rozbité fľaše od piva. Najkratšia cesta nebýva vždy zároveň tou najrýchlejšou.
- 18.25 Idem dva kilometre k Fergusovmu domu. Mám veľké obavy z toho, že pokazené zadné koleso je zaťažené asi dvadsiatimi piatimi kilogramami vecí v prepravných košoch. To duši asi neurobí dobre.
- 18.30 Fergus a ja (v jeho dodávke, ktorá už jazdí) ideme ku Claire domov na večeru. Chystám sa stráviť u nej svoju poslednú normálnu noc, nech to znamená čokoľvek.
- 19.00 V snahe opraviť prepichnuté koleso sa mi podarí odmontovať zadný prevod namiesto kolesa. Som živá mŕtvola a toto jediné mi ešte chýbalo.
- 19.02 Zakopávam o gauč. Ospravedlňujem sa Claire. Ležím na zemi a som absolútne vyšŕavený.
- 19.03 Sledujem Fergusa, ako sa snaží opraviť zadné prevody.
- 19.10 Hovorím Fergusovi, že je to úplne, totálne beznádejné, pretože nikto z nás nemá tušenie, čo s tým.
- 19.45 Fergus tvrdí, že to opravil. Ako by som chytil druhý dych.
- 19.47 Objímam Fergusa.
- 20.00 Stále ešte objímam Fergusa. Snaží sa ma odtrhnúť, nato sa pýta, kedy bude večera.
- 20.05 Skúšam bicykel. Predný prevod síce nefunguje, ale zadný áno. Mám zase funkčný bicykel.
- 20.15 Začínam robiť večeru. Zjem jej polovicu, strávim ešte menej a idem opraviť defekt.
- 21.45 Idem do mesta na napoly rozmlátenom bicykli.
- 22.00 Stretávam sa s priateľmi Chrisom a Suzie. Kupujem si posledné pivo a ďalšie dve pre nich a vypijem ho dosť rýchlo.
- 22.40 Idem domov, aby som urobil svoj posledný dnešný rozhovor o 23.00.

- 23.00 Rozhovor s BBC World Service, európskym vydaním. Pamätám si, že som hovoril tak pomaly, ako je len pre Íra možné, pretože angličtina nie je rodným jazykom poslucháčov. No, moja vlastne tiež nie.
- 23.30 Posledných pár penny vo vrecku dávam Claire. Pretože je študentka a navyše sa čoskoro stane dievčaťom finančne najobmedzenejšieho chlapa vo Veľkej Británii, rada ich prijíma.
- 23.35 Idem si ľahnúť.
- 23.36 Spím.
- 23.36 Prebudí ma textová správa od producenta z produkčnej firmy, ktorá už získala pár Oscarov. V tej chvíli to netuším, takže odpoviem niečím ako: „Jasné, kamarát, v pohode, ja sa ti niekedy ozvem.“ To nebol môj úplne najlepší ťah.

Keď skončil môj posledný „odpočinkový“ deň, bol čas otvoriť rok, kedy nebudem môcť používať peniaze. Ako som tak ležal v posteli, vedel som, že keď sa ďalší deň prebudím, môj život sa drasticky zmení. Bolo skoro nemožné zahnať tú myšlienku, aby ma ťažko nestrašila v hlave. Absolútne som podcenil záujem verejnosti i médií o príbeh, ktorý ešte nikto ani nenapísal, a mal som pocit, že tento záujem bude znamenať ďalšiu obrovskú príťaž k niečomu, čo už aj tak malo byť extrémne prácnym a náročným spôsobom života.